4.2.2019

Asia: EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua komission tiedonannosta ”EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta”.

Sitra yhtyy monin osin Suomen kantaan EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategiasta. Suomi ja EU ovat sitoutuneet vahvasti Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteisiin. Jotta tavoitteet on mahdollista saavuttaa, **sekä EU:n että sen jäsenmaiden keskipitkän ja pitkän aikavälin ilmastotavoitteita on pikaisesti kiristettävä**.

Toimimalla edelläkävijöiden joukossa Suomi voi turvata hyvinvointivaltion perustan myös tulevina vuosikymmeninä. Samalla Suomi voi nostaa rooliaan ilmastoratkaisuiden edistäjänä. Sitran lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle:

- EU:n tulee pyrkiä hiilineutraaliuteen ennen vuotta 2050, visioksi 1,5 asteen maailma
- Suomen tulee edistää EU:n vuoteen 2030 ulottuvan päästötavoitteen kiristämistä pitkän aikavälin hiilineutraaliustavoitteen mukaiseksi ennen vuotta 2023
- Siirtymää hiilineutraaliin kiertotalouteen tulee vauhdittaa, se vähentää päästöjä ja tuo taloudellisia hyötyjä
- Päästöjä tulee vähentää kaikilla sektoreilla, ja olemassa olevat ratkaisut tulee ottaa käyttöön. Myös ruuan tuotannossa on paljon mahdollisuuksia päästövähennyksiin. Erityisen tärkeää on löytää ratkaisuja, jotka vastaavat useampaan ilmiöön kerralla, kuten maatalouden kannattavuuteen ja kasvihuonekaasujen vähentämiseen
- Ruuan tuotannon osalta erityisesti pitäisi kiinnittää huomiota kiertotalouden edistämiseen toimialalla, turvemaiden raivauksen ja viljelyn päästöihin, peltojen hiilensidontaan ja -varastointiin sekä terveellisen ruokavalion tuottamiseen

2. Sitran lausunto

Ilmastokriisi etenee huolestuttavaa vauhtia. Tilanteen vakavuutta alleviivaa lokakuussa 2018 julkaistu hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) 1,5 asteen erikoisraportti[1]. Raportin viesti on selvä: ilmastonmuutoksen rajaaminen 1,5 asteeseen on vielä mahdollista, mutta edellyttää välittömiä toimia. Vaadittavat muutokset ovat ennennäkemättömän suuria.

Alati tarkentuva tieteellinen tieto haastaa meidät pikaisiin toimiin. Tiedämme, että Suomen ja EU:n nykyiset sitoumukset ovat riittämättömiä 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi. **Sekä päästösitoumuksia että niitä tukevia ilmastotoimia tulee vahvistaa** merkittävästi.

EU:n visioksi 1,5 asteen maailma

[1] IPCC (2018): Global Warming of 1.5°C. Summary for Policymakers.

Sitra tukee tavoitetta, jonka mukaan **EU:n tulee pyrkiä nettonollapäästöihin eli hiilineutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä**. Suomen Ilmastopaneeli on arvioinut, että Suomen tulisi saavuttaa hiilineutraalius jo 2030-luvun alussa ja siirtyä sen jälkeen negatiivisiin päästöihin.

On hyvä, että Suomi nostaa esiin komission esittämiin skenaarioihin 1–6 liittyvät huolet. Kuten Suomi kannassaan korostaa, kyseiset skenaariot eivät ole riittävän kunnianhimoisia lämpenemisen rajaamiseksi 1,5 asteeseen. Sitra korostaa, että **Suomen ja EU:n tulee edistää vain 1,5 asteen mukaisia kehityskulkuja**. Vain näin voimme varmistaa hyvinvointiyhteiskuntamme perustan myös tulevaisuudessa.

Sitra korostaa, että päästökauppasektorin, taakanjakosektorin ja LULUCF-sektoreiden välille ehdotetut **joustot eivät saa vaarantaa 1,5 asteen mukaisia päästövähennystavoitteita**. Lisäksi kansainvälisten joustomekanismien käytössä on edellytettävä aitoja, todennettavia ja lisäisiä päästövähennyksiä, jotka vähentävät globaaleja päästöjä nopeammin kuin tilanne, jossa joustot eivät olisi käytössä.

Maatalouden tulee ja se voi vähentää päästöjään

Jotta päästöjä voidaan leikata nopeasti, **on tärkeää, että kaikki toimialat osallistuvat päästötalkoisiin**. Komission visiossa maatalouden ilmastotoimet jäivät harmillisesti sivuosaan. Suomessa maatalouden päästöt eivät ole juurikaan vähentyneet 1990-luvulta ja niiden ei myös oleteta juurikaan vähentyvän vuoteen 2030 mennessä. On selvää, että maatalouden tulee vähentää päästöjä siinä missä muidenkin toimialojen. Keinoja päästöjen vähentämiseen on kuitenkin jo olemassa.

Tärkeää on löytää sellaisia ratkaisuja, jotka vaikuttavat useampaan isoon ilmiöön samanaikaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että ruuantuotannon pitää olla maatiloille kannattavaa, tuotannon pitää vähentää kasvihuonekaasu- ja ravinnepäästöjä sekä maataloustuotanto ei saa heikentää biodiversiteettiä. Lisäksi on muistettava ruuantuotannon yksi tärkeimmistä tehtävistä: tuottaa riittävästi terveellistä ja maistuvaa ruokaa kaikille kansalaisille.

Päästövähennyksiä tulee tavoitella kaikilla sektoreilla, joilla ruuan tuotannosta aiheutuvia päästöjä raportoidaan (maatalous-, maankäyttö- ja energiasektoreiden sekä maatalouden panosteollisuuden päästöt, ml. lannoitteiden valmistuksen elinkaaren aikaiset päästöt). Sitran Luonnonvarakeskukselta tilaaman selvityksen mukaan jo **tällä hetkellä on kiertotalousratkaisuja, joilla on sekä positiivinen vaikuttavuus maatilan kannattavuuteen että kyky vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.** Tällaisia keinoja ovat lannan jakeistus, alus- ja kerääjäkasvien viljely, palkokasvien viljely sekä maatilojen välinen yhteistyö. Nämä ratkaisut pitää skaalata yhä useammalle maatilalle ja mahdollisimman laajoiksi ratkaisuiksi.

Maatalouden ja Suomen kokonaispäästöihin suuresti vaikuttaa turvemailla tapahtuva pellonraivaus ja turvemaiden viljely. Turvemailta aiheutuu huomattavasti enemmän päästöjä kuin kivennäismaiden viljelystä, vaikka turvemaiden osuus peltoalasta on vain noin 10 %. [2]Tilakohtaisten ratkaisujen avulla, panostamalla

[2] Vuoden 2017 ennakkotiedon mukaan viljelysmaan ojitetut turvemaat päästöt LULUCF-sektorilla 6,4 milj.t CO2-ekv., kivennäismailla 0,5 milj.t CO2-ekv.
http://tilastokeskus.fi/til/khki/2017/01/khki_2017_01_2019-01-15_fi.pdf

4.2.2019

esimerkiksi ravinteiden kierrätykseen, voidaan pellonraivauspainetta vähentää. Lisäksi, kun turvemaata on viljelyksessä, on kannustettava viljelijöitä esimerkiksi säätösalaojitukseen ja kosteikkoviljelyyn, joiden avulla viljelyn päästöjä voidaan vähentää.

Paljon hiiltä voidaan sitoa maatiloilla maaperän hyvinvointia parantamalla. Sitra, Baltic Sea Action Group, Ilmatieteen laitos ja 112 maatilaa ovat aloittaneet Carbon Action -projektin. Projektissa viljelijät ja tutkijat yhdessä tutkivat ja kokeilevat eri viljelymenetelmiä, joiden avulla hiiltä sidotaan ja varastoidaan ilmakehästä maaperään. Nykyistä paremmin voivasta maaperästä hyötyy viljelijä, ilmakehä, vesistöt ja maatalousekosysteemit laajasti. Tulevaisuudessa hiilen varastointiin pitää tulosperustaisesti kannustaa myös yhteisen maatalouspolitiikan avulla.

Lisäksi **on luotava selkeämmin yhteys ruuan tuotannon ja terveellisen ruokavalion välillä.** Nykyistä kasvispainotteisempi ruokavalio tuo selkeitä kansanterveydellisiä ja kasvihuonekaasuihin liittyviä hyötyjä. Monipuoliseen, kuluttajalähtöiseen kasvisten tuotantoon ja jalostamiseen pitää myös maatalouspolitiikan keinoin kannustaa

Hiilineutraali kiertotalous tuo mahdollisuuksia

On ilahduttavaa, että Suomen kannassa ja komission tiedonannossa tunnistetaan **hiilineutraalin kiertotalouden keskeinen rooli päästöjen vähentämisessä ja taloudellisen hyvinvoinnin turvaamisessa**. Ensinnäkin, kiertotaloudella voidaan saavuttaa mittavia päästövähennyksiä. Esimerkiksi jo käytössä olevien muovien sekä alumiinin, teräksen ja betonin kiertotalouden mukaisella uudelleenkäytöllä voitaisiin vähentää globaaleja ilmastopäästöjä vuosittain miltei neljä gigatonnia[3].

Toiseksi, hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtymisen taloudelliset vaikutukset ovat komission mukaan kokonaisuudessaan myönteisiä. Nettonollapäästöihin johtavalla polulla arvioidaan olevan jopa **kahden prosentin positiivinen vaikutus bruttokansantuotteeseen vuonna 2050** verrattuna siihen, mihin nykyinen politiikka johtaisi.

Lisäksi, EU:n energiajärjestelmän modernisointi ja esimerkiksi hiilestä irtautuminen laittavat liikkeelle merkittävästi uusia investointeja. Tilanne voi avata **Suomelle uusia mahdollisuuksia ja kilpailuetua**, sillä vahvuuksiimme lukeutuvat kiertotalous, biotalous, hiilinielut ja -varastot sekä valveutuneet kuluttajat. Näitä samoja vahvuuksia koko EU:n tulisi hyödyntää ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Helsingissä 4.2.2019,

Mari Pantsar
Johtaja

Sitran visiona on Suomi, joka menestyy kestävän hyvinvoinnin edelläkävijänä sosiaalisessa, taloudellisessa ja ekologisessa ulottuvuudessa. Suomen menestys tulevaisuudessa riippuu keskeisesti kyvystämme vastata sekä globaalin talouden että ilmasto- ja kestävyyskriisin haasteisiin. Menestyminen edellyttää yhteiskunnan uudistumiskykyä ja -halua. Hiilineutraali kiertotalous rakentaa yhteiskuntaa, jossa hyvinvointi ei perustu ylikulutukseen tai fossiilisiin polttoaineisiin.

[3] Material Economics (2018): The circular economy. A powerful force for climate mitigation. https://media.sitra.fi/2018/05/04145239/material-economics-circular-economy.pdf